

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürün ve görsellerin değerler eğitimi açısından incelenmesi

Investigation of literary products and visuals in Social Studies textbooks in terms of values education

Kıymet Değirmenci Toraman¹ ve Hatice Memişoğlu²

¹Doktora Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu-Türkiye, e-mail:kiymetdegirmencimt@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6023-922X>

²Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bolu-Türkiye, e-mail: memisoglu_h@ibu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3987-8454>

Makale Bilgisi	Öz
<p>Araştırma Makalesi</p> <p>Gönderilme: 1 Mart 2022 Düzeltilme: 20 Nisan 2022 Kabul: 25 Nisan 2022</p> <p>Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, Ders kitapları, Edebi ürünler, Görseller ve değerler eğitimi</p>	<p>Araştırmada, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürün ve görsellerin öğrenme alanlarının ilgili değerlerini yansıtmaya durumunu belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırmanın doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiş olan araştırmada, 5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürün ve görseller değerler eğitimi bağlamında incelenmiştir. Veri analizi sonucu 5-6 ve 7. sınıflarda edebi ürünlerle ilişkili değer sayısının en fazla etkin vatandaşlık öğrenme alanında yer aldığı görülmüştür. Görsellerle ilişkili değer sayısının ise 5. sınıflarda etkin vatandaşlık, 6. sınıflarda birey ve toplum, 7. sınıflarda kültür ve miras öğrenme alanlarında en fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucu, edebi ürünlerde duyarlılık değerinin en fazla tekrar eden; aile birliğine önem verme değerinin ise en az tekrar eden değer olduğu ortaya çıkmıştır. Görsellerde ise bilimsellik değerinin en fazla tekrar ettiği; sevgi değerinin ise en az tekrar ettiği tespit edilmiştir.</p>
Article Info	Abstract
<p>Research Article</p> <p>Received: 1 Mart 2022 Revised: 20 April 2022 Accepted: 25 April 2022</p> <p>Keywords: Social studies, Textbooks, Literary products, Visuals and values education</p>	<p>In the research, it is aimed to determine the status of literary products and images in social studies textbooks to reflect the relevant values of the learning areas. In the research conducted through the document review method of qualitative research, literary products and visuals in 5th-6th and 7th grades social studies textbooks have been studied in the context of values education. As a result of the data analysis, it was observed that the number of values associated with literary products in the 5th 6th and 7th grades was found to be mostly in the areas of active citizenship learning. It was determined that the number of values associated with the visuals, was the most involved 5th grades active citizenship in classrooms, 6th grades individuals and society in classrooms, 7th grades culture and heritage in the learning areas. The research result is the most repetitive of sensitivity value in literary products and the value of caring about family unity has occurred to be the least repetitive value. In visuals, it was determined that the scientific value is most repeated; the value of love was found to be the least repeating.</p>

1. Giriş

Küresel dünyada ülke ve dünya vatandaşlığı bilincine sahip, ülkesinin kültürel zenginliğine hâkim ve bu zenginliği değerleri ile diri tutan, üreten, adil olan, sorumluluk alan, bağımsızlığına düşkün, dayanışma içinde yaşayan, duyarlılığı gelişmiş ve yardımsever vatandaşların yetiştirilmesi eğitim-öğretim faaliyetleri vasıtasıyla gerçekleştirilebilir. Eğitim-öğretim faaliyetleri kazanımları aracılığı ile bu görevler okullarda verilen derslerin sorumluluğunda olup; bu sorumluluğu yerine getiren en önemli derslerden birisi sosyal bilgilerdir. Sosyal bilgiler; bireyin

* Bu araştırma 20-22 Aralık 2021 tarihinde Bolu'da düzenlenen USBES - Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulan çalışmaya dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma, doküman incelemesi yöntemi ile yapılan eğitim araştırması olması nedeniyle "Etik Kurul Onayı" gerektirmemektedir. Tüm sorumluluk yazara aittir.

Kaynak göster: Değirmenci Toraman, K. & Memişoğlu, H. (2022). Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürün ve görsellerin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 8 (2), 198-217. DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1081371>

geleceğini inşa etmesine yardım ederken geçmişini, yaşadığı toplumun kültürünü, değer, tutum ve inançlarını bilen, hayat ile ilgili bilgilerinin neden ve nasılını çözmüş, eleştirel, araştırmacı ve girişimci kimliği ön planda olan bireyleri barındırdığı disiplinler ve konular aracılığıyla yaşama hazırlamaya yardımcı olan derslerden biridir. Sosyal bilgiler dersi ile bireyler; içinde yaşadıkları toplumun değerlerini inceleme ve tanıma fırsatını bulur. Bu sayede birey, bulunduğu toplumun değerleri ile farklı mekânlarda yaşayan kişilerin değerlerini karşılaştırma imkânına kavuşur. Bu durum, bireyin kendi kimliğini oluşturabilmesi, bulunduğu toprakla aidiyet duygusunu geliştirebilmesi açısından önemlidir. Bireylerinin ülke değerlerini benimsemesini sağlamak geleceği şekillendirmenin temelini oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler öğretimi, öğrencileri içinde buldukları toplumda birliğin, beraberliğin, temel ahlak ve inançların devamlılığını sağlayan vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan sosyal bilgiler dersinde değerler öğretimi, öğrencinin kendi toplumunu anlamasına ve öğrencilerin diğer toplumlarla kurdukları ilişkileri daha iyi anlamlandırmasına katkı da sağlamaktadır.

Değerlerin kökleri gelenekler ve geçmişte yer almaktadır. Değerler, bu köklerden hayat bularak günümüze ulaşır ve geleceğe aktarılır. Bu değerler günlük hayatımızdaki sorunlarla başa çıkmamıza bile yardımcı olmakta ve bize güç sağlamaktadır (MEB, 2018). Değerin tanımına bakılacak olursa; Tural'a (1992) göre değer; toplumsal bir yapıdaki varlığın, birliğin, işleyişin ve devamlılığının nedeni kabul gören, teşvik edilen ve korunmaya gayret edilen inanışlardır. Değerler, meydana geliş sürecine bakılmaksızın kavramlara toplumun yüklediği anlamları ifade etmektedir. Toplumsal yapının tarihi birikmişliği sonucu oluşan bu değer, toplumun birçok üyesi tarafından da benimsendiği söylenebilir (Akbaş, 2015). Değerler, bireylerin düşünce biçimiyle anlamlandırılır ve böylece davranışlarına yön vermeye başlarlar. Bireyleri yönlendiren düşünce örüntüleridir (Tezcan, 2018). Değerleri içselleştirebilmek için birey toplumdaki diğer kişilerle etkileşim halindedir, bu kişiler birey için bir modeldir ve böylece birey, toplum tarafından ödüllendirilen davranışları tekrar etme yoluna gider (Akbaş, 2015). Schwartz (1994) değerlerin, bireylerin hayatında önem sırasının farklılık gösterdiğinden, yol gösterici olarak yer aldığından ve aynı zamanda bireylerin arzu ettikleri gayeler olduklarından bahsetmektedir. Değerler eğitimi, bireyin hayatında ilk olarak ailesiyle başlayıp sosyal çevre ile etkileşime girilmesiyle değişmelere uğrayan bir süreçtir. Değerlerin öğrenilmesinde kimi zaman aile ön plandayken kimi zaman da okul ve öğretmenin rolünün ön planda olduğunu söylemek mümkündür (Aslan ve Aybek, 2019). Ailenin, toplum, kültürel yapı ve toplumsal düzenin devam edebilmesi için çocuklar ve gençlerin değerlerini içselleştirilme süreci bir araç olarak karşımıza çıktığı söylenebilir (Kochanska, 1994). Bunları sağlayabilmek için değerler eğitiminin amaçlarını iyi bilmek de gerekir. Bu doğrultuda Koçoğlu ve Erdoğan'a (2017) göre değerler eğitiminin amacı; öğrencilerin yeteneklerinin ve en iyi olduğu taraflarını farkına varmasını sağlamak; kişiliklerini geliştirmek; gelecek kuşakların iyi ahlaklı olmasını ve tüm bunların devamlılığını sağlamak şeklinde ifade edilmiştir.

Öğrencilere bu amaçlar doğrultusunda okullarda okutulan dersler aracılığıyla değerler eğitimi, “değeri telkin etmek, değerleri açıklamak, ahlaki muhakeme, değer analizi” gibi yaklaşımlar yoluyla verilmektedir. Bu eğitim, farklı öğrenme alanlarında ilgili olan değerlerin içine yerleştirilmesiyle kendini göstermektedir. Her dersin kendi içerisinde değerler eğitimi ile ilgili farklı farklı amaçlara yer verdiği söylenebilir. Bu doğrultuda Keskin'in (2016) sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı ve ana hedeflerinden birinin öğrencinin sosyal hayata hazırlanmasını sağlamak olduğunu belirttiği ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda “adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik” şeklinde isimleri geçen 18 değere yer verilmiştir. Ayrıca öğretim programları “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” gibi kök değerleri de içermektedir. Tüm bu değerler, süreçte tek başına, ilişkili alt değerleri veya diğer kök değerleriyle birlikte ele alınarak hayat bulmaktadır (MEB, 2018).

Birey açısından değerler eğitiminin önemli derecede faydalarının olduğunu söylemek mümkündür. Değer eğitimi sadece bilgi olmaktan öte öğrencinin sorumluluklarının öğrenmesini sağlar, kişiliğini iyileştirir ve geliştirir. Bütün toplumlar kendi değerlerine hâkim olan bireyler yetiştirmeyi ister. Değerler eğitimi ile öğrenci toplumuna entegre olur ve kültürel aidiyetlik duygusuna sahip olur (Ulusoy ve Arslan, 2019). Öğrenenin değer eğitimi, okullarda, serviste, spor salonunda, oyun sahasında her yerde gerçekleştirilebilir ve aynı zamanda ders kitabı, eğitim programı ve öğretimin yapılma biçimi değer eğitimi şekillendirir (Ulusoy ve Tay, 2011). Kısacası değerler eğitimi, tüm derslerle ilgili olup her dersin kendi alanına özgü değerlerinin olduğunu vurgulamak gerekmektedir (Ay-dın, 2003).

Okullardaki dersler boyutunda sosyal bilgiler öğretimi ile değerlerin benimsetilmesi ve toplum değerlerinin aktarılması dersin ana materyali olan “Sosyal Bilgiler Ders Kitapları” aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca kitaplar dersin daha derli-toplu ve sistemli şekilde ilerlemesini sağlayan önemli unsurdur. İçerisinde yer alan her

şey öğrenenin kazanımları, beceri, değer, tutum ve kavram gelişimleri açısından önemlidir. Bu doğrultuda kitaplarda yer verilen her ayrıntının öğrenen boyutunda ayrı bir etkisi vardır. Bunlar içerisinde kitaptaki yazılar, renkler, metinler, edebi ürünler ve görseller en başta yer almaktadır. Edebi ürünlerden bahsetmek gerekirse “roman, masal, seyahatname, biyografi, hikâye, drama metni, atlas, karikatür vs.” gibi birçok ürün aklımıza gelebilmektedir. Geniş bir materyal açısına sahip olan edebi ürünler; dersin amacına, kullanışlılığına ve uygunluğuna göre ders içerisinde kullanılabilir (Değirmenci Toraman, 2018). Görsel materyaller ise “fotoğraf, tablo, grafik, afiş, şema, harita, amblem, logo, tarih şeridi, işaret, resim vs.” gibi birçok ürünü kapsamaktadır. Kara'ya (2012) göre görsel materyaller, bir resmin çok daha ötesinde metinler ile uyum sağlayan özellikler gösterir ve böylece öğrencilerin ders içeriklerini de zenginleşmesine yardımcı olacağını ifade etmektedir. Tüm bunlardan yola çıkarak; ilgili alan yazın tarandığında sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler boyutunda incelendiği çalışmaların son yıllarda arttığını söylemek mümkündür (Evin ve Kafadar, 2004; Topkaya, 2011; Ersoy ve Şahin, 2012; Aktan ve Padem, 2013; Kuş, Merey ve Karatekin, 2013; Karacan, 2018; Karasu Avcı ve Faiz, 2018; Güçlü, 2019; Seçgin ve Kapan, 2020; Oğuz Haçat ve Demir, 2020; Tabak ve Yaylak, 2020). Bu araştırma da sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan değerlerin kazandırılmasında etkili olan edebi ürün ve görsellerin incelenmesinin alana katkı sağlayacağı düşüncesi ile şekillendirilmiştir. Böylece 5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve görsellerle ilişkili toplam değerler belirlenmiş, edebi ürün ve görsellerin ilişkili olduğu değerlere ve değerlerle bağlantılı edebi ürün ve görsellere öğrenme alanı bazında yer verilmiştir. Araştırma, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürün ve görsellere değerler eğitimi boyutunda genel bir perspektif sunması ve ilgili alan yazınına destek sağlaması açısından önem arz etmektedir. Böylelikle araştırmanın problem cümlesini; “Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve görsellerde hangi değerler yer almaktadır?” oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmada, sosyal bilgiler dersi öğretimi için hazırlanmış olan ders kitaplarındaki değerlerin edebi ürünler ve görseller bağlamında öğrenme alanlarına ne derece yansıdığı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 5. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde hangi değerler yer almaktadır?
- 5. sınıf ders kitabındaki görsellerde hangi değerler yer almaktadır?
- 6. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde hangi değerler yer almaktadır?
- 6. sınıf ders kitabındaki görsellerde hangi değerler yer almaktadır?
- 7. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde hangi değerler yer almaktadır?
- 7. sınıf ders kitabındaki görsellerde hangi değerler yer almaktadır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın model ve deseni

Araştırma için nitel veri yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürün ve görsellerin değerler eğitimi açısından analizleri yapılmıştır. Nitel araştırma, “doküman analizi, gözlem ve görüşme” gibi bir araya gelen yöntemleri kullanarak algı ve olayları asıl ortamında izleyen bir nitel süreci takip etmektedir. Ayrıca doküman incelemesi, araştırmanın hedeflemiş olduğu olgu veyahut olgular ile ilgili yazılı belgelerin analizini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Verilerin toplanması ve analizi

Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaokullar için hazırlanmış olduğu kitaplar yer almıştır. 5-6 ve 7. sosyal bilgiler dersine ait bu kitaplara ise <https://www.eba.gov.tr/#/anasayfa> genel ağ adresi “hızlı erişim” sekmesindeki “temel eğitim materyali” butonunun yönlendirdiği “TEGM Materyal” <http://teggmateryal.eba.gov.tr/sayfasından> erişim sağlanmıştır. Ayrıca araştırmada, ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ve görsellerin değerler eğitimi bakımından incelenerek verilerinin çözümlemesi yapılmıştır. Araştırma verileri, doküman analizi aşamalarından “dokümanlara erişim, orijinalliğinin kontrolü, dokümanların anlaşılması, verilerin analizi ve kullanımı” doğrultusunda analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Verilerin çözümlemesinde ders kitaplarının öğrenme alanlarına yansıyan değerlerin, edebi ürün ve görseller bakımından incelenmesi yoluyla araştırmanın gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Araştırmadaki değerler; 2018’de yenilenmiş olan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı”

ve ders kitaplarının ele aldığı değerleri içermekte olup ilgili ders kitapları kodlanmış ve böylelikle araştırmanın kıstasları belirlenmiştir. Ders kitabında değerlerle ilişkilendirilmiş edebi ürün ve görsel niteliği gösteren verilerin tümü yer almıştır. Kodlanan kitaplar öğrenme alanlarının kapsadığı üniteler bazında incelenerek, değerlerin hangi edebi ürün ve görseller ile ilişkili olduğu, frekans değerleri ve toplam değerleri sayısallaştırılarak ortaya çıkarılmıştır.

Betimsel analizle araştırma neticesinde ulaşılan veriler belirlenen temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanarak okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da verilerin çözümlenmesi için betimsel analiz tekniğinden yararlanılmış; böylece ortaya çıkarılan veriler tablo haline getirilerek sınıflandırılmış, özetlenmiş ve yorumları yapılmıştır. İç güvenilirliği artırma açısından konu ile ilgili ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve görsellere doğrudan (öğrenme alanı/ünite/konu başlığı/syf. no) yer verilmiştir. Ders kitapları, iki araştırmacı tarafından incelenmiş ve araştırma sonunda iki araştırmacının elde ettiği veriler karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda araştırmacıların görüşlerindeki birlik ve ayrılık sayılarının tespiti yapılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini ortaya koymak adına Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılarak güvenilirliğin % 90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu 5-6 ve 7. sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu sosyal bilgiler dersi kitapları yer almıştır. Bu kitaplara <https://www.eba.gov.tr/#/anasayfa> genel ağ adresindeki “hızlı erişim” sekmesinden “temel eğitim materyali” butonunun yönlendirmiş olduğu “TEGM Materyal” <http://teggmateryal.eba.gov.tr/sayfasından> erişim sağlanarak ulaşılmıştır. Ders kitaplarındaki edebi ürün ve görseller, araştırmaya dâhil edilen sınıflar ve öğrenme alanı bazında ilişkili olduğu değerlerle ön plana çıkarılmak istenmiştir. Araştırmada bahsi geçen ders kitaplarına ilgili internet sayfasından pdf formatında erişilmiş olup ayrıca kitapların ortaokullarda ders kitabı materyali olarak yer aldığını söylemek mümkündür. Çalışmanın bu kısmında ise 5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler kitaplarının edebi ürün ve görseller bakımından öğrenme alanlarındaki değerlerine, araştırmanın alt problemlerinde ortaya çıkan bulgulara ve bulgulardan yola çıkarak yapılan yorumlara yer verilmiştir. 5-6 ve 7. sınıf kitaplarındaki dokümanların incelenmesi sonucunda birtakım bulgulara erişilmiş olup bu bulgulara ve ilişkili yorumlarına aşağıda ilgili kısımda yer verilmiştir.

3.1. Birinci alt problemin bulguları ve yorumları

Araştırmanın birinci alt probleminde “5. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde hangi değerlerden bahsedilmektedir?” sorusuna yanıtlar aranmıştır. Bu alt problemin sonuçlarına ise “5. sınıf ders kitabında yer alan edebi ürünlerle ilişkili toplam değerler” ve “5. sınıf ders kitabındaki edebi ürünler ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu” başlıklarını içeren “Tablo 1 ve Tablo 2”de gösterilmiştir.

Tablo 1. 5. sınıf ders kitabında yer alan edebi ürünlerle ilişkili toplam değerler

Sınıf düzeyi	Edebi ürünlerle ilişkili değerler	
5. sınıf	Adalet (10)	Estetik (3)
	Aile birliğine önem verme (1)	Eşitlik (10)
	Bağımsızlık (4)	Özgürlük (11)
	Barış (2)	Saygı (1)
	Bilimsellik (22)	Sevgi (1)
	Çalışkanlık (21)	Sorumluluk (20)
	Dayanışma (7)	Tasarruf (4)
	Duyarlılık (37)	Vatanserverlik (2)
	Dürüstlük (4)	Yardımserverlik (4)
	Toplam değer	164

Tablo 1 incelendiğinde, 5. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerle en fazla ilişkili olan değer duyarlılık (37), sonrasında sırasıyla bilimsellik (22), çalışkanlık (21), sorumluluk (20), özgürlük (11), adalet (10), eşitlik (10), dayanışma (7), bağımsızlık (4), dürüstlük (4), tasarruf (4), yardımserverlik (4), estetik (3), barış (2), vatanserverlik (2), aile birliğine önem verme (1), saygı (1) ve sevgi (1) olduğu tespit edilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere 5. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde öğretim programındaki tüm değerlerin yansımalarının mevcut olduğu görülmüştür.

Tablo 2’de, 5. sınıf ders kitabının en fazla değerlerle ilişkili olduğu edebi ürünü haber (35) olarak yer almıştır. Sonrasında ise sırasıyla sözleşme (10), biyografik yazı (5), anayasa (4), gazete (4), kitap (3), özdeyiş (3), şiir (3), bibliyografik söz (2), internet yazısı (2), sözlük (2), dilekçe (1) fıkra (1), hikâyeye (1), masal (1) ve türkü (1) gibi 16

türle 78 edebi ürün değerlerle ilişkilendirilmiştir. 5. sınıf ders kitabında en fazla değerlerle bağlantılı edebi ürün “Etkin Vatandaşlık (18)” öğrenme alanında yer alırken, “Küresel Bağlantılar (15), Kültür ve Miras (14), Birey ve Toplum (10), Bilim, Teknoloji ve Toplum (10), Üretim, Dağıtım ve Tüketim (6) ve İnsanlar, Yerler ve Çevreler (5)” öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmiştir. Öğrenme alanı bazında bakıldığında; en fazla edebi ürünlerle bağlantılı değerlere “Etkin Vatandaşlık (53)”, sırasıyla “Küresel Bağlantılar (27), Bilim, Teknoloji ve Toplum (21), Kültür ve Miras (19), Birey ve Toplum (18), Üretim, Dağıtım ve Tüketim (16) ve İnsanlar, Yerler ve Çevreler (10)” öğrenme alanlarında yer verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. 5. sınıf ders kitabındaki edebi ürünler ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu

Öğrenme alanları (Üniteleri)	Edebi ürünler	Edebi ürünlerin ilişkili olduğu değerler
1. Birey ve toplum (Toplum içinde ben)	Haber (4), sözleşme (4), hikâye (1), masal (1),	Sorumluluk (10), dayanışma (4), çalışkanlık (2), duyarlılık (1), eşitlik (1)
2. Kültür ve miras (Ülkem, kültürüm ve tarihim)	Haber (5), kitap (2), internet yazısı (2), sözlük (2), fıkra (1), şiir (1), türkü (1)	Kültürel mirasa duyarlılık (14), bilimsellik (3), estetik (2)
3. İnsanlar, yerler ve çevreler (Yaşadığımız yer)	Haber (5)	Bilimsellik (4), doğal çevreye duyarlılık (4), dayanışma (1), yardımseverlik (1)
4. Bilim, teknoloji ve toplum (Teknoloji ve yaşam)	Haber (5), bibliyografik söz (2), özdeyiş (2), kitap (1)	Bilimsellik (9), dürüstlük (4), çalışkanlık (3), duyarlılık (2), sorumluluk (2), yardımseverlik (1)
5. Üretim, dağıtım ve tüketim (Üretimden-tüketime)	Haber (5), dilekçe örn. (1)	Bilimsellik (4), çalışkanlık (4), duyarlılık (3), sorumluluk (2), tasarruf (2), yardımseverlik (1)
6. Etkin vatandaşlık (Toplum için çalışanlar)	Sözleşme (6), anayasa (4), gazete (4), şiir (2), biyografik yazı (1), özdeyiş (1)	Adalet (10), özgürlük (10), eşitlik (9), duyarlılık (5), sorumluluk (5), bağımsızlık (4), çalışkanlık (4), vatanseverlik (2), barış (1), dayanışma (1), estetik (1), yardımseverlik (1)
7. Küresel bağlantılar (Küresel etkileşim)	Haber (11), bibliyografik yazı (4)	Çalışkanlık (8), duyarlılık (8), bilimsellik (2), tasarruf (2), aile birliğine önem verme (1), barış (1), dayanışma (1), saygı (1), sevgi (1), sorumluluk (1), özgürlük (1)

5. sınıf ders kitabında yer alan değerlerle bağlantılı edebi ürün örneklerinden bazıları şu şekildedir:

- *Aile birliğine önem verme değeri*

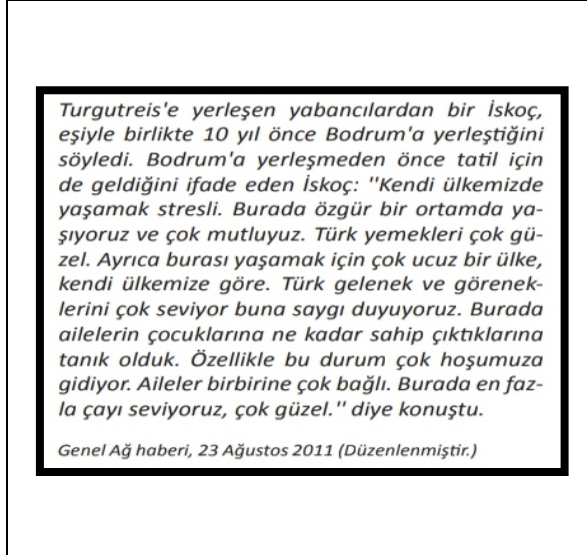
5. sınıf ders kitabındaki “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanını içeren 7. ünitenin “Turizm Ön Yargıları Değiştiriyor” başlığı altında farklı kültürlerdeki kişilerin birbirleriyle seyahat vasıtasıyla tanışmaları ve seyahatlerin iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirdiği ile ilgili bilgi verilmiştir. Ardından “Bodrum’u Gören Yabancılar Bodrum’dan Ayrılamıyor” isimli genel ağ haberinde Türkiye’ye gelen yabancıların Türk yemeklerini, gelenek ve göreneklerini, kültürünü, doğasını sevip saygı duyduklarına ve ailelerin birbirlerine çok bağlı olduğuna yer verilmiştir (MEB, 2019a, s. 179). Buna göre (Görsel 1); 23.08.2011 tarihli genel ağ haberi ile birey bir turistin gözünden ülkesinin nasıl görüldüğünü öğrenebilir, bu sayede bireyin ülkesine verdiği değer katlanabilir, tüm bunlarda turizm sektörünün önemli rolü olduğunu ve turizmin ön yargılarımızı nasıl değiştirdiğini fark etmesine yardımcı olabilir.

- *Bağımsızlık değeri*

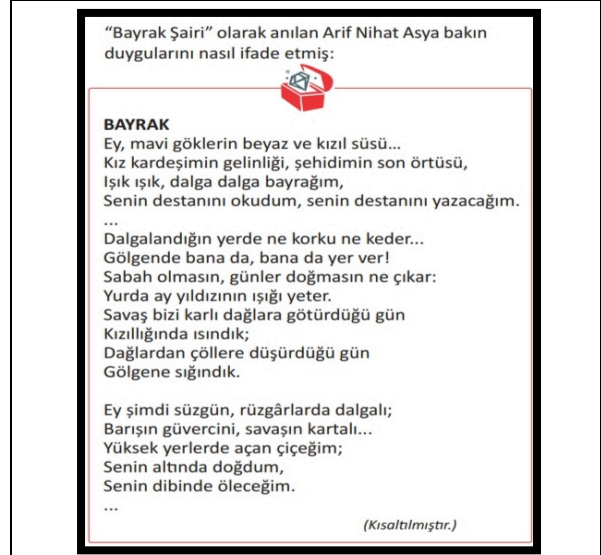
5. sınıf ders kitabındaki “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanını içeren 6. ünitenin “Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz” başlığı altında milli egemenlik ve bağımsızlık sembolü olan bayrağın önemine, bayrağın şairlere ilham verdiğine ve şiirlere konu olduğuna değinilmiştir (MEB, 2019a, s. 162). Buna göre (Görsel 2); ilgili öğrenme alanının bu bölümünde “Bayrak Şairi” olarak tanınmış Arif Nihat Asya’ya ait “Bayrak” şiirine yer verilmiştir. Bu bölüm ile öğrenen bireyin egemenlik, bağımsızlık, vatanseverlik, duyarlılık, barış vs. gibi değerler için çok önemli bir yeri olduğunu öğrenmesine ve bayrağın ülke için ne anlama geldiğinin farkına varmasına yardımcı olabilir.

- *Çalışkanlık değeri*

5. sınıf ders kitabındaki “Birey ve Toplum” öğrenme alanını içeren 1. ünitenin “Olaylar ve Sonuçları” başlığı altında gölün kurumasının insanları, diğer canlıları nasıl etkilediğinden ve pusulanın bulunmasıyla uzak kıtalara keşiflerin gerçekleşmiş olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca günlük hayatta birçok olayın meydana geldiği, olayların bazılarını dolaylı olarak bazılarını ise doğrudan etkilediğine değinilmiş ve “Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu” isimli genel ağ haberine yer verilmiştir (MEB, 2019a, s. 16). Buna göre (Görsel 3);

Görsel 1. "Bodrum'u Gören Yabancılar Bodrum'dan Ayırlamıyor" isimli genel ağ haberi

Görsel 2. Arif Nihat Asya'nın "Bayrak" isimli şiiri

Görsel 3. "Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu" isimli genel ağ haberi

06.08.2013 ve 10.04.2017 tarihli genel ağ haberleri ile günün şartları itibariyle okuyamayan bir kadının, azmi ve çalışkanlığı ile tiyatro topluluğu kurarak çevresinde kadınlarla birlik olarak gösteriler yaptıklarından bahsedilmiştir. Yaptıklarının neticesinde topluluklarının belgesele konu olduğundan ve çeşitli ödüller aldıklarından bahsedilmiştir. Böylece haber vasıtasıyla öğrenen birey azim, çalışkanlık ve dayanışma ile birçok işi başarabileceğini ve yaptıklarının mükâfatını alacağını da öğrenebilir.

3.2. İkinci alt problemin bulguları ve yorumları

Araştırmanın ikinci alt probleminde "5. sınıf ders kitabındaki görsellerde hangi değerlerden bahsedilmektedir?" sorusuna yanıtlar aranmıştır. Bu alt problemin sonuçlarına ise "5. sınıf ders kitabında yer alan görsellerle ilişkili toplam değerler", "5. sınıf ders kitabındaki görseller ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu" başlıklarını içeren "Tablo 3 ve Tablo 4"te değerlendirilmiştir. Tablo 3'e bakıldığında, 5. sınıf ders kitabındaki görsellerle (illüstrasyon) en fazla ilişkili olan değer; bilimsellik (126), sonrasında sırasıyla duyarlılık (117), çalışkanlık (101), sorumluluk (41), estetik (39), özgürlük (22), bağımsızlık (22), yardımseverlik (14), dayanışma (10), dürüstlük (8), adalet (5), aile birliğine önem verme (5), estetik (5), vatanseverlik (4), saygı (1) ve tasarruf (1) olduğu tespit edilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere 5. sınıf ders kitabındaki görsellerde öğretim programındaki 16 değere yer verildiği, fakat barış ve sevgi değerinin yansımalarının mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, 5. sınıf ders kitabının en fazla değerlerle ilişkili görseli fotoğraf (197) olarak tespit edilmiştir. Sonrasında ise sırasıyla tablo (24), resim (20), karikatür (18), harita (7), kavram haritası (7), amblem (4), tarih şeridi (2), minyatür (2), şema (2), afiş (2) ve broşür (1) gibi değerlerle bağlantılı olarak 12 çeşit olmak üzere toplam 286 görsel yer verilmiştir. 5. sınıf ders kitabında en fazla değerlerle bağlantılı görseller "Kültür ve Miras (61)" öğrenme alanında yer alırken; sırasıyla "Üretim, Dağıtım ve Tüketim (55), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (53), Etkin Vatandaşlık (37), Bilim, Teknoloji ve Toplum (34), Küresel Bağlantılar (25) ve Birey ve Toplum (21)"

öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmiştir. Öğrenme alanı bazında bakıldığında; en fazla görsellerle bağlantılı değerlere “Etkin Vatandaşlık (139)”, sırasıyla ise; “Kültür ve Miras (91), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (78), Üretim, Dağıtım ve Tüketim (75), Bilim, Teknoloji ve Toplum (58), Küresel Bağlantılar (55) ve Birey ve Toplum (25)” içerisinde yer verildiği görülmüştür.

Tablo 3. 5. sınıf ders kitabında yer alan görsellerle ilişkili toplam değerler

Sınıf düzeyi	Görsellerle ilişkili değerler	
5. Sınıf	Adalet (5)	Estetik (39)
	Aile birliğine önem verme (5)	Eşitlik (5)
	Bağımsızlık (22)	Özgürlük (22)
	Bilimsellik (126)	Saygı (1)
	Çalışkanlık (101)	Sorumluluk (41)
	Dayanışma (10)	Tasarruf (1)
	Duyarlılık (117)	Vatanseverlik (4)
	Dürüstlük (8)	Yardımsızlık (14)
Toplam değer	519	

Tablo 4. 5. sınıf ders kitabındaki görseller ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu

Öğrenme alanları	Görseller	Görsellerin ilişkili olduğu değerler
1. Birey ve toplum (Toplum içinde ben)	Fotoğraf (12), tablo (3), afiş (2), resim (2), broşür (1), kavram haritası (1)	Sorumluluk (11), aile birliğine önem verme (3), bilimsellik (3), çalışkanlık (3), dayanışma (2), eşitlik (1), saygı (1), vatanseverlik (1)
2. Kültür ve miras (Ülkem, kültürüm ve tarihim)	Fotoğraf (47), harita (1), resim (2), tarih şeridi (2), tablo (6), karikatür (1), minyatür (1), kavram haritası (1)	Kültürel mirasa duyarlılık (53), estetik (27), bilimsellik (11)
3. İnsanlar, yerler ve çevreler (Yaşadığımız yer)	Fotoğraf (38), harita (6), tablo (6), resim (2), kavram haritası (1)	Bilimsellik (50), doğal çevreye duyarlılık (28)
4. Bilim, teknoloji ve toplum (Teknoloji ve yaşam)	Fotoğraf (13), karikatür (15), resim (4), tablo (1), kavram haritası (1)	Bilimsellik (31), çalışkanlık (16), dürüstlük (6), aile birliğine önem verme (2), sorumluluk (2), yardımsızlık (1)
5. Üretim, dağıtım ve tüketim (Üretimden-tüketime)	Fotoğraf (44), resim (5), tablo (4), karikatür (1), kavram haritası (1)	Çalışkanlık (52), bilimsellik (18), sorumluluk (3), duyarlılık (1), dürüstlük (1)
6. Etkin vatandaşlık (Toplum için çalışanlar)	Fotoğraf (23), amblem (4), tablo (4), resim (2), şema (2), karikatür (1), kavram haritası (1)	Sorumluluk (24), duyarlılık (23), bağımsızlık (19), özgürlük (19), çalışkanlık (14), yardımsızlık (12), dayanışma (8), adalet (5), eşitlik (4), bilimsellik (3), estetik (3), vatanseverlik (3), dürüstlük (1), tasarruf (1)
7. Küresel bağlantılar (Küresel etkileşim)	Fotoğraf (20), resim (3), minyatür (1), kavram haritası (1)	Çalışkanlık (16), duyarlılık (12), bilimsellik (10), estetik (9), bağımsızlık (3), özgürlük (3), sorumluluk (1), yardımsızlık (1)

5. sınıf ders kitabındaki değerlerle bağlantılı görsel örneklerinden bazıları ise şu şekildedir:

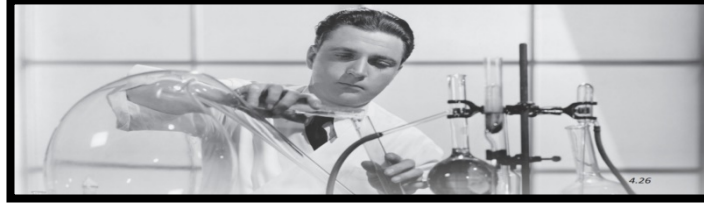
• *Bilimsellik değeri*

5. sınıf kitabındaki “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanını içeren 4. ünitenin “Bilim İnsanları ve Ortak Özellikleri” başlığı altında bilim insanları ve mucitleri ile ilgili araştırmayı seven, topladıkları bilgiyi sorgulayan ve doğru bilgiyi yanlış bilgidan ayırma yetisine sahip olduklarından vs. bahsedilmektedir. Bilimsellik değerini yansıtan bu bölümde, ilgili görsellere çokça yer verilmiştir (MEB, 2019a, s. 109). Buna göre (Görsel 4); İlgili öğrenme alanının bu bölümünde bilim insanların ortak yönlerine, bazı bilim insanların görsellerine ve yaptıkları önemli çalışmalara yer verilmiştir. Bölüm ile öğrenen birey; bilimin önemini ve bilimin ilerlemesinde bilim insanların rolünü anlayabilir. Bilim insanların meraklı, araştıran-inceleyen, sorular soran, denemekten yılmayan, sabırlı ve çalışmalarının arkasında olan kişiler olduklarının farkına varabilir.

• *Duyarlılık değeri*

5. sınıf ders kitabındaki “Kültür ve Miras” öğrenme alanını içeren 2. ünitenin “Kültürel Özelliklerimiz” başlığı altında bayram kutlamalarından, düğünlerden, içilen kahve, dokunan halı, halkoyunları, türküler gibi kültürel mirasa duyarlılık değerini yansıtan ilgili öğelere yer verilmiştir (MEB, 2019a, s. 53). Buna göre (Görsel 5); ilgili

öğrenme alanının bu bölümünde birey, gelenek ve görenekleri yansıtan birçok faktörün olduğunu anlar. Bu kültürel öğelerin ayrıca miras niteliğinde olup sahip çıkılması gereken önemli değerler arasında yer aldığının farkına varması ve kendi kültürüne duyarlı vatandaşlar olması yönüne bireylerin farkındalıklarının artırılması sağlanabilir. Bu kısımda bireylere, kültürün aktarılmasının büyük öneme sahip olduğu vurgulanabilir. Bireylerin, kültürel mirasın somut (Topkapı Sarayı, Mihrimah Sultan Cami, Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası, Seyahatname vs.) ve somut olmayan (Meddahlık, Âşıklık Geleneği, Tören Keşkeği Geleneği, Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği vs.) öğelerinin önemini fark etmeleri sağlanabilir.

Görsel 4. Bilimsellik değeri ile ilgili görsel

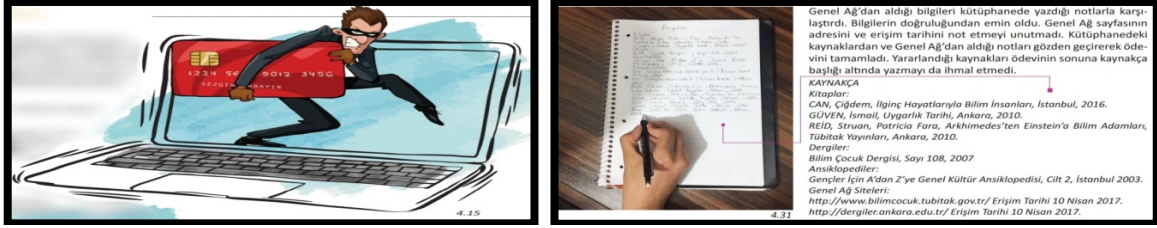

Görsel 5. Kültürel mirasa duyarlılık ile ilgili görsel

- Dürüstlük değeri

5. sınıf kitabının “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanındaki 4. ünitenin “Genel Ağ’ı Nasıl Kullanmalıyım?” başlığı altında genel ağın insan hayatını birçok yönden kolaylaştırdığı kadar güvensiz taraflarının olduğuna, kötü niyetli kişilerin bu durumu kendi lehlerine çevirerek insanları maddi ve manevi yönden sömürebildiklerinden ve her ağda bilgilerin paylaşılması gerektiğinden bahsedilmektedir (MEB, 2019a, s. 104). “Araştırma Yapıyorum” başlığı altında ise bir araştırmanın nasıl yapılması gerektiğinden, araştırma aşamalarından ve araştırmada yararlanılan kaynakların akademik dürüstlük neticesinde belirtilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir (MEB, 2019a, s. 112). Dürüstlük değerini yansıtan bölümlerde ilgili görsellerin yer aldığı görülmüştür. Buna göre (Görsel 6); Dürüstlük değerinin ilgili öğrenme alanındaki bu bölümlerinde birey; internet ortamında okuduğu her bilginin doğru-güvenilir olmadığını, güvenli alışveriş kurallarını, şifre ve parola gibi kişisel bilgilerini her ortamda paylaşmamayı, araştırmalarının ardından yararlandığı kişi ve kaynakları doğru şekilde aktarmayı öğrenebilir. Gönderilen her mesajın doğru olmadığını, virüslerden korunmayı ve dosya indirmede doğru programları kullanmayı öğrenebilir.

Görsel 6. Dürüstlük değeri ile ilgili görseller

3.3. Üçüncü alt problemin bulguları ve yorumları

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “6. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde hangi değerlerden bahsedilmektedir?” sorusuna yanıtlar aranmıştır. Bu alt problemin sonuçlarına ise “6. sınıf ders kitabında yer alan edebi ürünlerle ilişkili toplam değerler”, “6. sınıf ders kitabındaki edebi ürünler ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu” başlıklarını içeren “Tablo 5 ve Tablo 6”da değinilmiştir.

Tablo 5. 6. sınıf ders kitabında yer alan edebi ürünlerle ilişkili toplam değerler

Sınıf düzeyi	Edebi ürünlerle ilişkili değer (f)	
6. sınıf	Adalet (12)	Eşitlik (6)
	Bağımsızlık (9)	Özgürlük (1)
	Barış (6)	Saygı (7)
	Bilimsellik (16)	Sevgi (2)
	Çalışkanlık (9)	Sorumluluk (21)
	Dayanışma (12)	Tasarruf (2)
	Duyarlılık (34)	Vatanseverlik (10)
	Dürüstlük (5)	Yardımseverlik (9)
	Estetik (1)	
	Toplam değer	162

Tablo 5'e bakıldığında, 6. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerle en fazla bağlantılı olan değer ürünlerle duyarlılık (34); sonrasında sırasıyla sorumluluk (21), bilimsellik (16), adalet (12), dayanışma (12), vatanseverlik (10), bağımsızlık (9), çalışkanlık (9), yardımseverlik (9), saygı (7), barış (6), eşitlik (6), dürüstlük (5), sevgi (2), tasarruf (2), estetik (1) ve özgürlük (1) olduğu tespit edilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere 6. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde programdaki 17 değer yansımalarının mevcut olduğu, yalnızca aile birliğine önem verme değerinin yansımalarının mevcut olmadığı görülmüştür.

Tablo 6. 6. sınıf ders kitabındaki edebi ürünler ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu

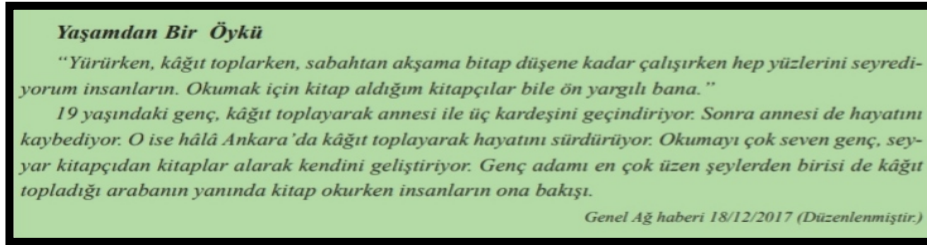
Öğrenme alanları (Üniteler)	Edebi ürünler	Edebi ürünlerin ilişkili olduğu değerler
1. Birey ve toplum (Biz ve değerlerimiz)	Haber (5), deyim (3), atasözü (2), kitap (1), özdeyiş (1), şiir (1), dilekçe (1)	Duyarlılık (9), sorumluluk (5), dayanışma (4), dürüstlük (3), saygı (3), yardımseverlik (3), sevgi (2), adalet (1), vatanseverlik (1)
2. Kültür ve miras (Tarihe yolculuk)	Kitap (13), haber (3), türkü (1), şiir (1), hutbe (1)	Kültürel mirasa duyarlılık (13), bilimsellik (12), çalışkanlık (2), sorumluluk (2), saygı (2), adalet (1), bağımsızlık (1), barış (1), dayanışma (1), dürüstlük (1), estetik (1), eşitlik (1), özgürlük (1), tasarruf (1), yardımseverlik (1)
3. İnsanlar, yerler ve çevreler (Yeryüzünde yaşam)		
4. Bilim, teknoloji ve toplum (Bilim ve teknoloji hayatımızda)	Haber (5)	Bilimsellik (4), adalet (1), dayanışma (1), saygı (1), vatanseverlik (1)
5. Üretim, dağıtım ve tüketim (Üretiyorum, tüketiyorum, bilinçli-yim)	Anayasa (1), haber (1),	Çalışkanlık (2), sorumluluk (2), adalet (1), dürüstlük (1), vatanseverlik (1)
6. Etkin vatandaşlık (Yönetime katılıyorum)	Haber (10), anayasa (7), özdeyiş (2)	Sorumluluk (11), adalet (8), bağımsızlık (7), vatanseverlik (6), eşitlik (5), çalışkanlık (3), duyarlılık (3), dayanışma (2), barış (1), saygı (1), yardımseverlik (1)
7. Küresel bağlantılar (Uluslararası ilişkilerimiz)	Haber (8), kitap (2), gazete (1), özdeyiş (1)	Duyarlılık (9), barış (4), dayanışma (4), yardımseverlik (4), çalışkanlık (2), bağımsızlık (1), sorumluluk (1), tasarruf (1), vatanseverlik (1)

Tablo 6 incelendiğinde, 6. sınıf ders kitabının değerlerle en fazla bağlantılı edebi ürünü, haber (32) olarak yer almaktadır. Sonrasında ise sırasıyla kitap (16), anayasa (8), özdeyiş (4), deyim (3), atasözü (2), şiir (2), dilekçe

örn. (1), gazete (1), hutbe (1) ve türkü (1) gibi 11 türle 71 edebi ürün değerlerle ilişkilendirilmiştir. 6. sınıf ders kitabında en fazla değerlerle bağlantılı edebi ürün “Etkin Vatandaşlık (19)” öğrenme alanındayken; sırasıyla “Kültür ve Miras (18), Birey ve Toplum (14), Küresel Bağlantılar (12), Bilim, Teknoloji ve Toplum (5) ve de Üretim, Dağıtım ve Tüketim (2)” öğrenme alanları içerisinde değerlerle ilişkili edebi ürünlere yer verilmiştir. Fakat “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanındaki değerlerle bağlantılı edebi ürünlere yer verilmemiş olduğu görülmüştür. Edebi ürünler ile ilişkili değer toplamına bakıldığında en fazla “Etkin Vatandaşlık (48)”; sırasıyla “Kültür ve Miras (41), Birey ve Toplum (31), Küresel Bağlantılar (27), Bilim, Teknoloji ve Toplum (8) ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim (7)” öğrenme alanlarında konu edinilmiştir. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanlarında ise edebi ürünlerin herhangi bir değerle bağlantısı tespit edilmemiştir. 6. sınıf ders kitabında yer alan değerlerle bağlantılı edebi ürün örneklerinden bazıları şu şekildedir:

- Saygı değeri

6. sınıf ders kitabındaki “Birey ve Toplum” öğrenme alanını içeren 1. ünitenin “Kır Çiçekleri Gibiyiz Rengârenk” başlığı altında ayrımcılık, farklılık, kalıp yargı, ön yargı, saygı gibi kavramlardan bahsedilmektedir (MEB, 2019b, s. 29). Buna göre (Görsel 7); ilgili öğrenme alanındaki 18.12.2017 tarihli genel ağ haberi ile birey; kişisel, bedensel, zihinsel ve mesleki açıdan farklılıklara saygılı olması gerektiğini fark edebilir. Ayrıca birey; başkalarına saygı gösterip ön yargı ve kalıp yargıların dışına çıkarak kişiler, olaylar ve olgular hakkında kanaate varmaları gerektiğini öğrenebilir.

Görsel 7. “Yaşamdan Bir Öykü” isimli genel ağ haberi

- Tasarruf değeri

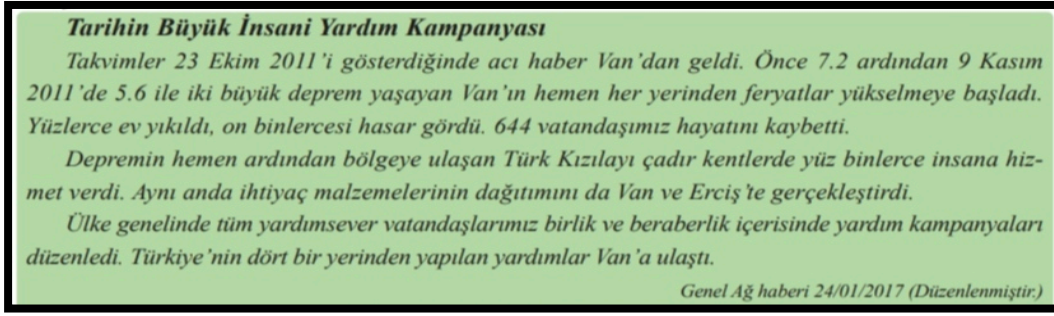
6. sınıf ders kitabındaki “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanını içeren 7. ünitenin “Dış Alım, Dış Satım” başlığı altında ithalat ve ihracat yapılan ürünleri, coğrafi işaretli ürünler ve genel ağ haberiyle “Milli Üretelim Bilinçli Tüketelim Projesi” ele alınmıştır (MEB, 2019b, s. 240). Buna göre (Görsel 8); 17.12.2017 tarihli genel ağ haberi ile bireyin sorumluluk bilincinin geliştirilmesi sağlanabilir. Duyarlı, üretken, yerli tüketime önem veren ve tasarruf bilinci ile hareket eden bireyler olması yönünde katkıda bulunulabilir.

Görsel 8. “Kayseri Milli Eğitim Müdürlüğü ‘Milli Üretelim Bilinçli Tüketelim Projesi’” isimli genel ağ haberi

- Yardımseverlik değeri

6. sınıf ders kitabındaki “Birey ve Toplum” öğrenme alanını içeren 1. ünitenin “Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var” başlığı altında sosyal yardım, toplumsal dayanışma, Osmanlı Devleti’ndeki sadaka taşlarından, yardımlaşma ve dayanışmanın faydalarından, sosyal yardımları destekleyen kurum ve kuruluşlardan, yardım kampanyalarından bahsedilmiştir. 24.01.2017 tarihli genel ağ haberi le yardımseverlik değerine vurgu yapılmıştır (MEB, 2019b, s. 36). Buna göre (Görsel 9); İlgili öğrenme alanının bu bölümündeki genel ağ haberi ile birey, ülke genelinde dayanışma içerisinde gerçekleştirilen yardımların zor zamanlarda birçok insana umut olduğunu fark edebilir. Bireylerin, birlik olmanın rolünü ve yardım etmenin önemini anlamasına yardımcı olunabilir.

Görsel 9. "Tarihin Büyük İnsani Yardım Kampanyası" isimli genel ağ haberi

3.4. Dördüncü alt problemin bulguları ve yorumları

Araştırmanın dördüncü alt probleminde "6. sınıf ders kitabındaki görsellerde hangi değerlerden bahsedilmektedir?" sorusuna yanıtlar aranmıştır. Bu alt problemin sonuçlarına ise "6. sınıf ders kitabında yer alan görsellerle ilişkili toplam değerler", "6. sınıf ders kitabındaki görseller ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu" başlıklarını içeren "Tablo 7 ve Tablo 8"de değinilmiştir.

Tablo 7. 6. sınıf ders kitabında yer alan görsellerle ilişkili toplam değerler

Sınıf düzeyi	Görsellerle ilişkili değerler	
6. sınıf	Adalet (28)	Estetik (23)
	Aile birliğine önem verme (1)	Eşitlik (17)
	Bağımsızlık (15)	Özgürlük (11)
	Barış (7)	Saygı (30)
	Bilimsellik (131)	Sevgi (4)
	Çalışkanlık (76)	Sorumluluk (79)
	Dayanışma (35)	Tasarruf (3)
	Duyarlılık (116)	Vatanseverlik (29)
	Dürüstlük (6)	Yardımseverlik (25)
Toplam değer	636	

Tablo 8. 6. sınıf ders kitabındaki görseller ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu

Öğrenme alanları (Üniteler)	Görseller	Görsellerin ilişkili olduğu değerler
1. Birey ve toplum (Biz ve değerlerimiz)	Fotoğraf (36), afiş (4), logo (4), tablo (4), görsel (3), resim (2)	Sorumluluk (28), dayanışma (23), duyarlılık (23), vatanseverlik (15), yardımseverlik (15), saygı (13), estetik (5), özgürlük (4), adalet (3), aile birliğine önem verme (1), barış (1), çalışkanlık (3)
2. Kültür ve miras (Tarihe yolculuk)	Fotoğraf (28), harita (17), resim (9), görsel (3), tablo (2), kronoloji (1), minyatür (1)	Kültürel mirasa duyarlılık (41), bilimsellik (27), estetik (17), adalet (2), sorumluluk (2), barış (1), çalışkanlık (1), dayanışma (1), dürüstlük (1), eşitlik (1), sevgi (1)
3. İnsanlar, yerler ve çevreler (Yeryüzünde yaşam)	Harita (18), görsel (7), grafik (3), tablo (3), fotoğraf (5)	Bilimsellik (42), doğal çevreye duyarlılık (14)
4. Bilim, teknoloji ve toplum (Bilim ve teknoloji hayatımızda)	Fotoğraf (26), görsel (7), işaret (5), logo (1), şema (1)	Bilimsellik (30), adalet (9), saygı (9), çalışkanlık (6), duyarlılık (2), dürüstlük (1), estetik (1)
5. Üretim, dağıtım ve tüketim (Üretiyorum, tüketiyorum, bilinçliyim)	Fotoğraf (53), şema (5), görsel (3), afiş (2), grafik (1), harita (1), tablo (1)	Çalışkanlık (46), bilimsellik (18), duyarlılık (17), sorumluluk (15), adalet (3), dürüstlük (3), vatanseverlik (3), saygı (2), sevgi (2), tasarruf (2)
6. Etkin vatandaşlık (Yönetime katılıyorum)	Fotoğraf (42), görsel (5), şema (4), resim (2), tablo (2)	Sorumluluk (31), eşitlik (15), adalet (11), bağımsızlık (10), vatanseverlik (9), çalışkanlık (6), saygı (5), duyarlılık (4), özgürlük (4), dayanışma (2), yardımseverlik (2), barış (1), bilimsellik (1), sevgi (1)
7. Küresel bağlantılar (Uluslararası ilişkilerimiz)	Fotoğraf (20), tablo (14), görsel (3), logo (3), harita (2), grafik (1), şema (1)	Duyarlılık (15), çalışkanlık (14), bilimsellik (13), dayanışma (9), yardımseverlik (8) bağımsızlık (5), barış (4), sorumluluk (3), özgürlük (3), vatanseverlik (2), dürüstlük (1), eşitlik (1), saygı (1), tasarruf (1)

6. sınıf ders kitabındaki görsellerle en fazla bağlantılı olan değer bilimsellik (131), sonrasında sırasıyla duyarlılık (116), sorumluluk (79), çalışkanlık (76), dayanışma (35), saygı (30), vatanseverlik (29), adalet (28), yar-

dımseverlik (25), estetik (23), eşitlik (17), bağımsızlık (15), özgürlük (11), barış (7), dürüstlük (6), sevgi (4), tasarruf (3) ve aile birliğine önem verme (1) olduğu tespit edilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere 6. sınıf ders kitabındaki görsellerde öğretim programındaki tüm değerlerin yansımalarının mevcut olduğu görülmüştür (Tablo 7).

6. sınıf ders kitabının en fazla değerlerle ilişkili olduğu görsel ürünün fotoğraf (210) olduğu tespit edilmiştir. Sonrasında ise sırasıyla harita (38), görsel (31), tablo (26), resim (13), şema (11), logo (8), afiş (6), grafik (5), işaret (5), kronoloji (1) ve minyatür (1) olmak üzere 12 çeşit toplam 355 görsele yer verilmiştir. 6. sınıf ders kitabında en fazla değerlerle bağlantılı görsel “Üretim, Dağıtım ve Tüketim (66)” öğrenme alanı içerisinde yer almıştır. Sırasıyla “Kültür ve Miras (61), Etkin Vatandaşlık (55), Birey ve Toplum (53), Küresel Bağlantılar (44), Bilim, Teknoloji ve Toplum (40) ve İnsanlar, Yerler ve Çevreler (36)” öğrenme alanlarında görseller değerlerle ilişkilendirilmiştir. Görseller ile bağlantılı en fazla değere “Birey ve Toplum (134)”, sırasıyla ise; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim (111), Etkin Vatandaşlık (102), Kültür ve Miras (95), Küresel Bağlantılar (80), Bilim, Teknoloji ve Toplum (58) ve İnsanlar, Yerler ve Çevreler (56)” öğrenme alanlarında yer verildiği sonucuna erişilmiştir (Tablo 8). 6. sınıf kitabındaki değerlerle bağlantılı görsel ürün örneklerinden bazıları şu şekildedir:

- Dayanışma değeri

6. sınıf ders kitabındaki “Birey ve Toplum” öğrenme alanını içeren 1. ünitenin “Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var” başlığı altındaki görsel, dayanışma ve yardımsızlık değerlerinin yansıması olarak verilmiştir (MEB, 2019b, s. 33). Buna göre (Görsel 10); ilgili öğrenme alanının 33. sayfasındaki bu görsel ile birey; bir olmanın, birlik olmanın çok önemli olduğunun farkına varabilir. İnsanların, dayanışma ve yardımlaşmaları sayesinde daha da güçlü hale geldiklerini ve birlikten kuvvet doğacağını öğrenebilir.

Görsel 10. Dayanışma değeri ile ilgili görsel

Görsel 11. Vatanseverlik değeri ile ilgili görsel

- Vatanseverlik değeri

6. sınıf ders kitabındaki “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanını içeren 6. ünitenin “Demokrasi Her Yerde” başlığı altında çoğulculuk, demokrasi, hukuk ve katılım gibi kavramlara değinilmiştir. Türk milletinin her zaman olduğu gibi darbe girişiminin olduğu gece de vatan ve demokrasi uğruna bir olduğundan bahsedilmiştir (MEB, 2019b, s. 211). Buna göre (Görsel 11); ilgili öğrenme alanının bu bölümüyle birey, millet iradesinin, birlik ve beraberliğin önemini farkına varabilir. Vatan, bayrak, devlet uğruna yapılan fedakârlıkları anlamasına yardımcı olunabilir.

Görsel 12. Sorumluluk değeri ile ilgili görsel

- Sorumluluk değeri

6. sınıf ders kitabındaki “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanını içeren 5. ünitenin “Vergilerimiz Kazançlarımızdır” başlığı altında vergi, fatura, kamu kavramlarına yer verilmiştir (MEB, 2019b, s. 181). Buna göre (Görsel 12); ilgili öğrenme alanıyla birey; verginin bir vatandaşlık yükümlülüğü olduğunu öğrenerek bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin anayasal bir zorunluluk da içerdiğini fark edebilir. Birey; öğrenme alanının 181.

sayfasında verginin ekonomik gelişmeye verdiği desteği fark ederek vergi vermenin ve fiş almanın tüketici haklarını kullanabilme açısından önemli bir yeri olduğunu anlayabilir.

3.5. Beşinci alt problemin bulguları ve yorumları

Araştırmanın beşinci alt probleminde “7. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde hangi değerlerden bahsedilmektedir?” sorusuna yanıtlar aranmıştır. Bu alt problemin sonuçlarına ise “7. sınıf ders kitabında yer alan edebi ürünlerle ilişkili toplam değerler”, “7. sınıf ders kitabındaki edebi ürünler ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu” başlıklarını içeren “Tablo 9” ve Tablo 10’a değinilmiştir.

Tablo 9. 7. sınıf ders kitabında yer alan edebi ürünlerle ilişkili toplam değerler

Sınıf düzeyi	Edebi ürünlerle ilişkili değerler	
7. sınıf	Adalet (23)	Estetik (10)
	Aile birliğine önem verme (1)	Eşitlik (17)
	Bağımsızlık (10)	Özgürlük (32)
	Barış (2)	Saygı (19)
	Bilimsellik (35)	Sevgi (1)
	Çalışkanlık (17)	Sorumluluk (33)
	Dayanışma (8)	Tasarruf (3)
	Duyarlılık (32)	Vatanseverlik (10)
	Dürüstlük (7)	Yardımseverlik (13)
Toplam değer	273	

Tablo 9’a bakıldığında, 7. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerle en fazla ilişkili olan değer bilimsellik (35), sonrasında sırasıyla sorumluluk (33), duyarlılık (32), özgürlük (32), adalet (23), saygı (19), çalışkanlık (17), eşitlik (17), yardımseverlik (13), bağımsızlık (10), estetik (10), vatanseverlik (10), dayanışma (8), dürüstlük (7), tasarruf (3), barış (2), aile birliğine önem verme (1) ve sevgi (1) olduğu tespit edilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere 7. sınıf ders kitabındaki edebi ürünlerde öğretim programının bütün değerlerinin yansımalarının mevcut olduğu görülmüştür.

Tablo 10. 7. sınıf ders kitabındaki edebi ürünler ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu

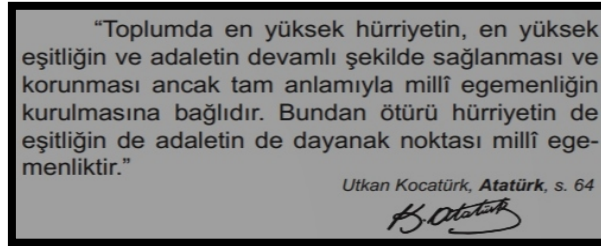
Öğrenme alanları (Üniteler)	Edebi ürünler	Edebi ürünlerin ilişkili olduğu değerler
1. Birey ve toplum (İletişim ve insan ilişkileri)	Anayasa (6), özdeyiş (6), bildirge (2), dergi (2), haber (2), atasözü (1), fıkra (1), kitap (1), vasiyet (1)	Özgürlük (10), saygı (10), duyarlılık (8), adalet (5), sorumluluk (4), bilimsellik (3), çalışkanlık (2), yardımseverlik (2), dayanışma (1), dürüstlük (1), bağımsızlık (1)
2. Kültür ve miras (Türk tarihinde yolculuk)	Kitap (15), seyahatname (7), özdeyiş (4), tez (2), ansiklopedik yazı (1), ayet (1), dergi (1), hikaye (1), nasihat (1), sözleşme (1), şiir (1)	Kültürel mirasa duyarlılık (17), estetik (6) bilimsellik (5), özgürlük (5), vatanseverlik (5), adalet (4), çalışkanlık (4), dürüstlük (3), saygı (2), sorumluluk (2), tasarruf (2), aile birliğine önem verme (1), bağımsızlık (1), barış (1), dayanışma (1), eşitlik (1), sevgi (1), yardımseverlik (1)
3. İnsanlar, yerler ve çevreler (Nüfus ve yerleşme)	Haber (4), kitap (3), anayasa (1), bildirge (1), dergi (1)	Bilimsellik (7), özgürlük (3), sorumluluk (3), çalışkanlık (2), estetik (2), adalet (1), vatanseverlik (1)
4. Bilim, teknoloji ve toplum (Zaman içinde bilim)	Kitap (7), anayasa (1), ayet (1), dergi (1), haber (1), hadis (1)	Bilimsellik (12), çalışkanlık (5), özgürlük (2), dayanışma (1), estetik (1), sorumluluk (1), tasarruf (1)
5. Üretim, dağıtım ve tüketim (Ekonomi ve sosyal hayat)	Kitap (4), özdeyiş (3), atasözü (1), haber (1), sözlük (1)	Sorumluluk (4), yardımseverlik (4), adalet (3), çalışkanlık (3), duyarlılık (3), bilimsellik (1), dayanışma (1), dürüstlük (1), estetik (1), eşitlik (1), saygı (1)
6. Etkin vatandaşlık (Yaşayan demokrasi)	Kitap (12), anayasa (5), bildirge (4), haber (3), hutbe (3), gazete (1), int. yazısı (1), makale (1), nutuk (1)	Sorumluluk (16), eşitlik (14), özgürlük (11), adalet (9), bağımsızlık (8), saygı (6), bilimsellik (5), yardımseverlik (5), vatanseverlik (4), dayanışma (2), dürüstlük (2), duyarlılık (1)
7. Küresel bağlantılar (Ülkeler arası köprüler)	Haber (3), makale (2), özdeyiş (2), kitap (1)	Duyarlılık (3), sorumluluk (3), bilimsellik (2), dayanışma (2), adalet (1), barış (1), çalışkanlık (1), eşitlik (1), özgürlük (1), yardımseverlik (1)

7. sınıf ders kitabının en fazla değerlerle ilişkili edebi ürün kitap (43) olarak belirlenmiştir. Sonrasında ise sırasıyla özdeyiş (15), haber (14), anayasa (13), bildirge (7), seyahatname (7), dergi (5), hutbe (3), makale (3), atasözü (2), tez (2), ayet (2), fıkra (1), vasiyet (1), ansiklopedik yazı (1), gazete (1), hadis (1), hikaye (1), int. yazısı

(1), nasihat (1), nutuk (1), sözleşme (1), sözlük (1) ve şiir (1) gibi 24 türle 128 edebi ürün değerlerle ilişkilendirilmiştir. 7. sınıf ders kitabında en fazla değerlerle bağlantılı edebi ürün “Kültür ve Miras (35)” öğrenme alanı içerisinde yer alırken; sırasıyla “Etkin Vatandaşlık (31), Birey ve Toplum (22), Bilim, Teknoloji ve Toplum (12), Üretim, Dağıtım ve Tüketim (10), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (10) ve Küresel Bağlantılar (8)” öğrenme alanları içerisinde de edebi ürünlere yer verilmiştir. Edebi ürünler ile ilişkili değer toplamına bakıldığında ise; en fazla “Etkin Vatandaşlık (83)”, sırasıyla “Kültür ve Miras (62), Birey ve Toplum (47), Bilim, Teknoloji ve Toplum (23), Üretim, Dağıtım ve Tüketim (23), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (19) ve Küresel Bağlantılar (16)” öğrenme alanları içerisinde yer verildiği belirlenmiştir (Tablo 10). 7. sınıf ders kitabında yer alan değerlerle bağlantılı edebi ürün örneklerinden bazıları şu şekildedir:

- *Adalet değeri*

7. sınıf ders kitabındaki “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanını içeren 6. ünitenin “Atatürk ve Demokrasi” başlığı altında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ve cumhuriyet rejiminin benimsenmesinde Mustafa Kemal Atatürk’ün rolüne yer verilmiştir (MEB, 2019c, s.183). Buna göre (Görsel 13);

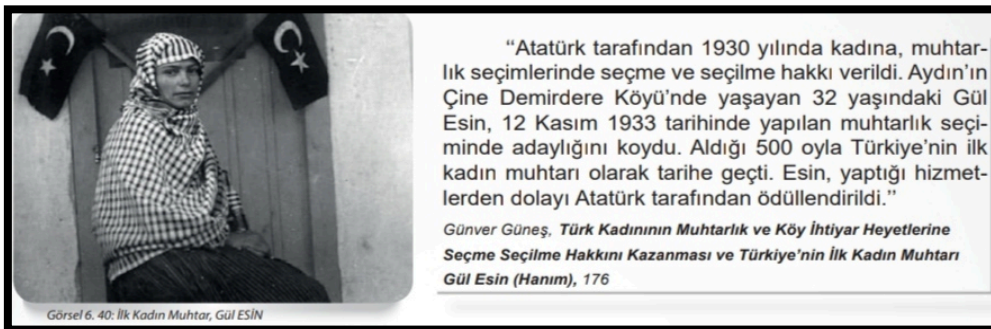

Görsel 13. Mustafa Kemal Atatürk’ün adalet değeri ile ilgili özlü sözü

183. sayfada yer verilen bu söz ile Mustafa Kemal Atatürk, hürriyet-adalet-eşitliğin devamlılığı için egemenliğin milletin elinde olması gerektiğini belirtmiştir. Bu başlık altında yer alan bilgiler ışığında öğrenen bireyin, cumhuriyetin ne denli önemli bir rejim olduğunun farkına vararak hürriyet, adalet ve eşitlik gibi değerleri daha fazla içselleştirmesine yardım edilebilir.

- *Eşitlik değeri*

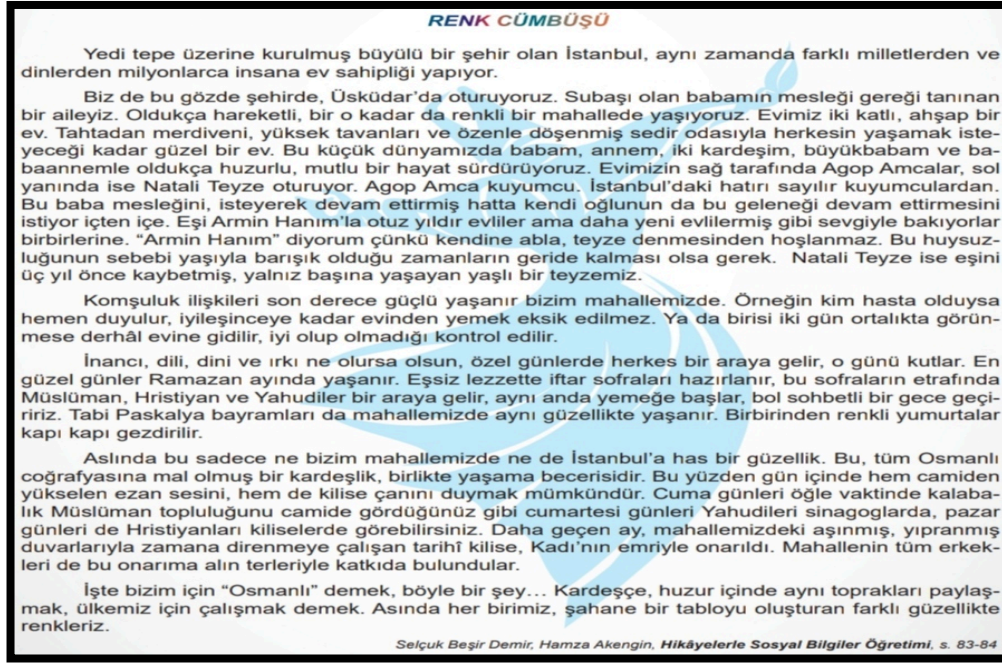
7. sınıf ders kitabındaki “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanını içeren 6. ünitenin “Huzur Demokrasi İle Gelir” başlığı altında demokrasi kültürünün toplumda yerleşmesinde eşitlik değerinin öneminden bahsedilmiştir (MEB, 2019c, s. 199). Buna göre (Görsel 14); birey, toplumdaki her üyenin ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ile topluma demokrasinin yer edinebileceğini farkına varabilir. Bölüm ile öğrenen birey; eşitliğin önemini ve toplumun ilerlemesinde kadınların rolünü anlayabilir.

Görsel 14. Eşitlik değeri ile ilgili makaleden bölüm

- *Barış değeri*

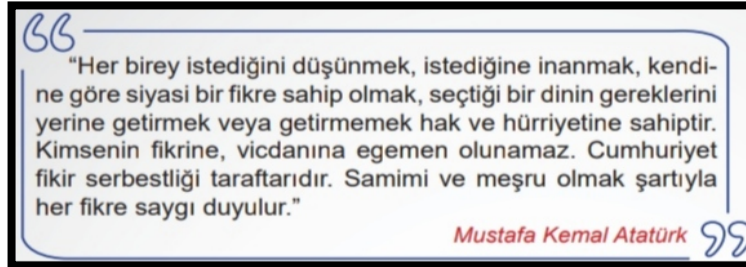
7. sınıf ders kitabındaki “Kültür ve Miras” öğrenme alanını içeren 2. ünitenin “Osmanlı Fetih Siyaseti” başlığı altında Osmanlı Devleti’nde yapılan fetihler ve fetihler sonucunda farklı milletlerden insanların barış içerisinde bir arada yaşadıklarından bahsedilmiştir (MEB, 2019c, s. 62). Buna göre (Görsel 15); ilgili öğrenme alanının bu bölümünde birey, Osmanlı Devleti’nde dile, dine, ırka bakılmaksızın insanların bir araya gelerek önemli günlerini kutlayabildiklerini öğrenir. Bu sayede bir olduğunu düşünen insanların dilleri, dilleri, ırkları ne olursa olsun saygı, sevgi ve samimiyetlerini ortaya koydukları yerde huzurun ve barışın da eksik olmadığını fark etmesi sağlanabilir.

Görsel 15. Barış değeri ile ilgili kitaptan bölüm

- **Özgürlük değeri**

7. sınıf ders kitabındaki "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanını içeren 6. ünitenin "Atatürk ve Demokrasi" başlığı altında demokrasi ve milli egemenlik fikrinin yer edinmesinde Atatürk'ün küçüklüğünde bulunduğu çevre ve okuduğu düşünürlerin etkisinden söz edilmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün önemli sözlerine yer verilmiştir (MEB, 2019c, s. 183). Buna göre (Görsel 16); ilgili öğrenme alanının bu bölümünde birey; insanların fikir, din, inancı kabul etme ya da etmeme hakkına ve özgürlüğüne sahip olduklarını öğrenmesi sağlanabilir. Birey; kişi ve kişilerin farklılıklarına saygı göstermeyi öğrenebilir.

Görsel 16. Mustafa Kemal Atatürk'ün özgürlük değeri ile ilgili özlü sözü

3.6. Altıncı alt problemin bulguları ve yorumları

Araştırmanın altıncı alt probleminde "7. sınıf ders kitabındaki görsellerde hangi değerlerden bahsedilmektedir?" sorusuna yanıtlar aranmıştır. Bu alt problemin sonuçlarına ise "7. sınıf ders kitabında yer alan görsellerle ilişkili toplam değerler", "7. sınıf ders kitabındaki görseller ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu" başlıklarını içeren "Tablo 11 ve Tablo 12"de değinilmiştir.

Tablo 11. 7.sınıf ders kitabında yer alan görsellerle ilişkili toplam değerler

Sınıf düzeyi	Görsellerle ilişkili değerler		
7. sınıf	Adalet (5)	Dayanışma (20)	Saygı (15)
	Aile birliğine önem verme (2)	Duyarlılık (127)	Sevgi (3)
	Bağımsızlık (1)	Dürüstlük (1)	Sorumluluk (51)
	Barış (12)	Estetik (34)	Tasarruf (5)
	Bilimsellik (176)	Eşitlik (8)	Vatanseverlik (5)
	Çalışkanlık (72)	Özgürlük (11)	Yardımsızlık (22)
	Toplam değer	570	

7. sınıf ders kitabında görsellerle en fazla bağlantılı değerlerin bilimsellik (176), sonrasında sırasıyla duyarlılık (127), çalışkanlık (72), sorumluluk (51), estetik (34), yardımseverlik (22), dayanışma (20), saygı (15), barış (12), özgürlük (11), eşitlik (8), adalet (5), vatanseverlik (5), tasarruf (5), sevgi (3), aile birliğine önem verme (2), bağımsızlık (1) ve dürüstlük (1) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 11). Tablodan anlaşılacağı üzere 7. sınıf ders kitabındaki görsellerde öğretim programındaki tüm değerlerin yansıtıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 12. 7. sınıf ders kitabındaki görseller ve ilişkili olduğu değerlere öğrenme alanı bazında yer verilme durumu

Öğrenme alanları (Üniteler)	Görseller	Görsellerin ilişkili olduğu değerler
1. Birey ve toplum (İletişim ve insan ilişkileri)	Fotoğraf (12), görsel (5), tablo (2), işaret (1), resim (1), şema (1)	Bilimsellik (9), saygı (6), özgürlük (4), sevgi (3), adalet (2), aile birliğine önem verme (1), bağımsızlık (1), çalışkanlık (1), dürüstlük (1), sorumluluk (1), vatanseverlik (1)
2. Kültür ve miras (Türk tarihinde yolculuk)	Görsel (53), fotoğraf (43), resim (12), tablo (12), harita (5), tarih şeridi (2), heykel (1), hüsn-ü hat (1), minyatür (1)	Kültürel mirasa duyarlılık (89), bilimsellik (44), estetik (18), vatanseverlik (4), saygı (2), tasarruf (2), yardımseverlik (1)
3. İnsanlar, yerler ve çevreler (Nüfus ve yerleşme)	Fotoğraf (34), grafik (11), tablo (7), görsel (6), harita (3), şema (1)	Bilimsellik (31), doğal çevreye duyarlılık (17), çalışkanlık (12), estetik (4), özgürlük (4), sorumluluk (1)
4. Bilim, teknoloji ve toplum (Zaman içinde bilim)	Görsel (31), fotoğraf (19), tarih şeridi (6), heykel (2), işaret (1), minyatür (1), tablo (1)	Bilimsellik (57), çalışkanlık (19), özgürlük (2), duyarlılık (1), sorumluluk (1), yardımseverlik (1)
5. Üretim, dağıtım ve tüketim (Ekonomi ve sosyal hayat)	Fotoğraf (33), görsel (25), logo (5), harita (1), heykel (1), minyatür (1), tarih şeridi (1)	Çalışkanlık (38), bilimsellik (24), sorumluluk (22), yardımseverlik (15), estetik (12), duyarlılık (7), dayanışma (5), tasarruf (3), adalet (2), eşitlik (2)
6. Etkin vatandaşlık (Yaşayan demokrasi)	Fotoğraf (14), görsel (7), tarih şeridi (2), logo (1), şema (1)	Sorumluluk (21), eşitlik (5), bilimsellik (2), yardımseverlik (2), aile birliğine önem verme (1), çalışkanlık (1), dayanışma (1), duyarlılık (1), saygı (1)
7. Küresel bağlantılar (Ülkeler arası köprüler)	Fotoğraf (11), logo (11), harita (5), görsel (4)	Dayanışma (14), barış (12), duyarlılık (12), bilimsellik (9), saygı (6), sorumluluk (5), yardımseverlik (3), adalet (1), çalışkanlık (1), eşitlik (1), özgürlük (1)

7. sınıf ders kitabının en fazla değerlerle ilişkili olduğu görsel ürünü fotoğraf (166) olarak belirlenmiştir. Sonrasında ise sırasıyla görsel (131), tablo (22), logo (17), harita (14), resim (13), grafik (11), tarih şeridi (11), heykel (4), minyatür (3), şema (3), işaret (2) ve hüsn-ü hat (1) olmak üzere 13 çeşit toplam 398 görsele yer verilmiştir. 7. sınıf ders kitabında en fazla değerlerle bağlantılı görsellerin “Kültür ve Miras (130)” öğrenme alanında, sırasıyla ise; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim (67), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (62), Bilim, Teknoloji ve Toplum (61), Küresel Bağlantılar (31), Etkin Vatandaşlık (25) ve Birey ve Toplum (22)” öğrenme alanlarının içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Görseller ile bağlantılı en fazla değerlere “Kültür ve Miras (160)” öğrenme alanı içerisinde yer verilirken; sırasıyla “Üretim, Dağıtım ve Tüketim (130), Bilim, Teknoloji ve Toplum (81), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (69), Küresel Bağlantılar (65), Etkin Vatandaşlık (35) ve Birey ve Toplum (30)” öğrenme alanları içerisinde yer verilerek değerlerle ilişkilendirildiği görülmüştür (Tablo 12). 7. sınıf ders kitabında yer alan değerlerle bağlantılı görsel örneklerinden bazıları şu şekildedir:

- *Sevgi değeri*

7. sınıf ders kitabındaki “Birey ve Toplum” öğrenme alanını içeren 1. ünitenin “İletişime Başlıyorum” başlığı altında doğru iletişimi kurmanın öneminden, iletişimin temel öğelerinden ve iletişimde empatinin rolünden bahsedilmiştir (MEB, 2019c, s. 13). Buna göre (Görsel 17); ilgili öğrenme alanının bu bölümündeki görselde de çocuğuyla iletişimini ilgi, sevgi ve önemseme temelinde kurmaya çalışan bir anneye yer verilmiştir. Bu bölüm ile birey iletişimde anlayış, yaklaşım tarzı, jest ve mimiklerin ne derece önemli olduğunu anlamasına yardımcı olabilir. Ayrıca öğrendikleri neticesinde bireyin iletişim tarzını geliştirmesini sağlayabilir.

- *Estetik değeri*

7. sınıf ders kitabındaki “Kültür ve Miras” öğrenme alanını içeren 2. ünitenin “Avrupa Gelişiyor, Osmanlı ve Diğer Devletler Etkileniyor” başlığı altında coğrafi keşiflerin nedenleri ve sonuçlarından, Rönesans ve Reform hareketlerinden, sanatçı, yazar ve bilim insanlarından bahsedilmiştir (MEB, 2019c, s. 67). Buna göre (Görsel 18);

ilgili öğrenme alanının bu bölümünde Leonardo da Vinci'nin estetik değerini barındıran "Mona Lisa" isimli resmine yer verilmiştir. Bu bölümde öğrenen birey; estetik sanat anlayışları neticesinde ortaya koyulmuş eserler hakkında bilgi sahibi olma, eserleri inceleme fırsatına erişmiş olabilir. Öğrenenin bu doğrultudaki yeteneklerini fark etmelerine yardımcı olunabilir.

Görsel 17. Sevgi değeri ile ilgili görsel

Görsel 18. Estetik değeri ile ilgili görsel

4. Sonuç, tartışma ve öneriler

Sosyal bilgiler ders kitabına yerleştirilen metinlerin değerleri kazandıracak özelliğe sahip olması gerektiğini, edebi ürünlerin sadece zihinsel becerilerin edinimi için geçerli olmadığını, öğrencilerin dersin kazanımlarını daha fazla içselleştirmesini sağladığını ve ayrıca bu ürünlere kitaplarda daha geniş yer verilmesinin değer aktarımındaki önemini yadsınamayacak boyutta olduğunu (Aktan ve Padem, 2013; Eryılmaz ve Çengelci Köse, 2018; Değirmenci Toraman ve Avcı, 2019; Çelikkaya ve Esen 2017) belirtmek gerekir.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, değerlerin eşitliğe bağlı kalınmadan öğrenme alanlarına farklı düzeylerde yansıtıldığı görülmüştür. Yapılan araştırmalarda, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde yer verilen değerlerin orantısız biçimde dağıldığı, bütüne yayılmadığı belirtilerek çalışmayı destekler sonuçlar elde edilmiştir (Aktan ve Padem, 2013; Mindivanlı & Aktaş, 2011). Araştırmaların sonuçlarında, değerlerin ders kitapları içerisinde daha özenli şekilde dağıtılması; görseller ve metinlerde az yer alan değerlerin daha fazla önemsenmesi gerektiği belirtilmektedir (Karacan, 2018; Öztürk ve Özkan, 2018).

Araştırma sonucunda, ders kitaplarındaki edebi ürünlerde; 5. sınıflarda 18, 6. sınıflarda 17 (aile birliğine önem verme değeri hariç) ve 7. sınıflarda 18 farklı değere yer verildiği görülmüştür. Araştırma sonucu ders kitaplarındaki görsellerde; 5. sınıflarda 16 (barış ve sevgi değeri hariç), 6 ve 7. sınıflarda ise 18 farklı değere yer verildiği görülmüştür. Sınıf düzeyi bazında edebi ürünlerle ilişkili değer sayısı en fazla; 5-6 ve 7. sınıflarda "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanlarında yer almıştır. Araştırma sonucunda incelenen ders kitaplarında sınıf düzeyi bazında görsellerle ilişkili değer sayısı en fazla; 5. sınıflarda "Etkin Vatandaşlık", 6. sınıflarda "Birey ve Toplum, 7. sınıflarda "Kültür ve Miras" öğrenme alanı olarak tespit edilmiştir.

Edebi ürünlerle bağlantılı değerlere sırasıyla bakıldığında; 5. sınıf kitabında duyarlılık, bilimsellik, çalışkanlık; 6. sınıf kitabında duyarlılık, sorumluluk, bilimsellik; 7. sınıf kitabında ise bilimsellik, sorumluluk ve duyarlılık olduğu sonucuna varılmıştır. Kısacası öğretim programı ve ders kitaplarındaki değerlerin tüm sınıflarda inceleme sonucunda edebi ürünlerde en fazla tekrar eden değerlerin; sırasıyla "duyarlılık, sorumluluk, bilimsellik ve çalışkanlık" olduğu; en az tekrar eden değerlerin ise sırasıyla "aile birliğine önem verme, sevgi, tasarruf ve barış" olduğu görülmüştür. Kılcan ve Üçarkuş (2018) tarafından yapılan çalışmada EBA dergilerini değerler eğitimi bakımından incelenerek, 6. sınıf, e-dergilerde yer alan değerlerin en yoğun "doğal çevreye duyarlılık" ve "sorumluluk" değerinin en az olduğunu; 7. sınıflarda ise en yoğun "vatanseverlik" ve en az "adil olma" değerinin en az olduğunu belirtmiştir. Karasu Avcı ve Faiz'in (2018) "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanına yönelik yaptıkları çalışmada 5. sınıf kitabında en çok vurgulanmakta olan değerlerin "sorumluluk, yardımseverlik, temizlik ve vatanseverlik" olduğu görülmüştür. Yapılan diğer çalışmalarda ise ders kitaplarında "duyarlılık, vatanseverlik, sorumluluk, sevgi ve dayanışma" değerleri ve metinlerde "sorumluluk, yardımseverlik, sevgi, dayanışma ve barış" en çok yer bulan değerler olduğu belirtmiştir (Kuş, Merey ve Karatekin, 2013; Aktan ve Padem 2013).

Çalışmanın görsellerle bağlantılı değerlerine sırasıyla bakıldığında; 5. sınıf kitabında bilimsellik, duyarlılık, çalışkanlık; 6. sınıf kitabında bilimsellik, duyarlılık, sorumluluk; 7. sınıf kitabında ise bilimsellik, duyarlılık ve çalışkanlık olduğu sonucuna varılmıştır. 5. sınıflarda "dayanışma", 6. sınıflarda "duyarlılık" ve 7. sınıflarda ise özgürlük değerine en çok yer verildiği görülmüştür. Öğretim programı ve ders kitaplarındaki değerlerin tüm sınıflarda inceleme sonucunda görsellerde en fazla tekrar eden değerlerin; sırasıyla "bilimsellik, duyarlılık, çalışkanlık

ve sorumluluk” olduğu görülmektedir. En az tekrar eden değerlerin ise sırasıyla “sevgi, aile birliğine önem verme, tasarruf ve dürüstlük” olduğu görülmüştür. Oğuz Haçat ve Demir (2020) tarafından yapılan çalışmada 5. sınıflarda “dayanışma”, 6. sınıflarda “duyarlılık” ve 7. sınıflarda ise “özgürlük” değerine en çok yer verildiği; 5. sınıflarda dürüstlük, 6 ve 7. sınıflarda ise, en az tasarruf değerine yer verildiği belirtilmiştir. Aktan ve Padem'in (2013) çalışmasında ise “aile birliğine önem verme, özgürlük, temizlik ve vatanseverlik” değerlerine yer verildiği belirtilmiştir. Görüldüğü üzere araştırmamızın, ilgili araştırmaların sonuçları ile birbirini destekler nitelikte olduğunu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarından elde edilen veriler ışığında, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki görsellerin ve edebi ürünlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ile elde edilen sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmektedir:

- Öğrenme alanlarındaki değerlere görseller bazında eşit düzeyde yer verilmesi sağlanabilir.
- Öğrenme alanlarındaki değerlere edebi ürünler bazında eşit düzeyde yer verilmesi sağlanabilir.
- Ders kitaplarındaki edebi ürünler çok fazla haber kaynağı kullanımının ötesine geçebilir ve dersin kazanımlarında daha farklı edebi ürünlerin kullanılması sağlanabilir.
- Ders kitaplarındaki görseller çok fazla resim veya fotoğraf kullanımının ötesine geçebilir, dersin değerlerini benimsetmek için daha farklı görsellerin kullanılması sağlanabilir.
- Dersin kazanımlarına uygun olarak hazırlanan hikâye, masal, şiir, şarkı, drama metni vs. gibi farklı edebi ürünlerle değerlerin daha etkili şekilde ele alınması sağlanabilir.
- Ders kitaplarındaki değerlerle bağlantılı olan edebi ürünler ve görsellerin bireylerin cinsiyet, yaş, ihtiyaç, ilgi, istek vs. durumlarını kesinlikle göz ardı etmemek gerekir.
- Değerler toplumu ayakta tutan yapı taşları ise değerlerle bağlantılı edebi ürün ve görsellerin daha özenli şekilde hazırlanmasının ciddi önem arz ettiği de unutulmamalıdır.

Yazarların katkı oranı

Yazarlar makalenin veri toplama, verilerin çözümlenmesi, raporlaştırma ve diğer aşamalarından eşit düzeyde sorumlu olduğunu beyan ederler.

Çıkar çatışması

Bu çalışmada yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması belirtilmemiştir.

Etik kurul beyanı

Bu çalışma, doküman incelemesi yöntemi ile yapılan eğitim araştırması olması nedeniyle “Etik Kurul Onayı” gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2015). Sosyal Bilgilerde Değerler ve Öğretimi. İçinde B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (4. Baskı, ss. 343-370). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aktan, O., ve Padem, S. (2013). İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler. *Avrasya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44-55.
- Aslan, S., ve Aybek, B. (2019). *Uygulama Örnekleriyle Çokkültürlü Eğitim ve Değerler Eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Çelikkaya, T., ve Esen, Z. (2017). Değerler Eğitiminde Atasözü, Deyim ve Özdeyişlerin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 35-56.
- Değirmenci Toraman, K. (2018). *Sözlü ve Yazılı Edebi Ürünlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Değirmenci Toraman, K., ve Avcı, C. (2019). *Sözlü ve Yazılı Edebi Ürünlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi*. 531-548. Bolu.

- Ersoy, F., ve Şahin, T. (2012). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1535-1558.
- Eryılmaz, Ö., ve Çengelci Köse, T. (2018). Sosyal Bilgilerde Edebi Ürünler ve Değerler Eğitimi: Küçük Prens Örneği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 65-79.
- Evin, İ., ve Kafadar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler Yönünden İçerik Çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 293-304.
- Güçlü, H. (2019). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Kara, C. (2012). Çocuk Kitabı Seçiminde Resimlemelerle İlgili Olarak Ebeveynin Dikkat Etmesi Gereken Başlıca Unsurlar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 225-232.
- Karacan, H. (2018). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Yer Alan Milli ve Evrensel Değerlerin Analizi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 1-10.
- Karasu Avcı, E., ve Faiz, M. (2018). 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları “Etkin Vatandaşlık” Öğrenme Alanında Yer Alan Becerilerin ve Değerlerin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Keskin, Y. (2016). Değerler Eğitimi. İçinde D. Dilek (Ed.), *Sosyal Bilgiler Eğitimi* (1. Baskı, ss. 311-332). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kılcan, B., ve Üçarkuş, E. (2018). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Dergilerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 42-54.
- Kochanska, G. (1994). Beyond Cognition: Expanding The Search For The Early Roots Of Internalization And Conscience. *Development Psychology*, 30(1), 20-22.
- Koçoğlu, E., ve Erdoğan, E. (2017). Dini ve Ahlaki Değerlerle Sosyal Bilgiler Öğretimi. İçinde R. Sever, M. Aydın, ve E. Koçoğlu (Ed.), *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* (ss. 517-537). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kuş, Z., Merey, Z., ve Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 183-214.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2019a). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2019b). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2019c). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis* (2. Edition). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Mindivanlı, E., ve Aktaş, E. (2011). Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Müfredatında Yer Alan Milli ve Evrensel Değerler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 79-85.
- Oğuz Haçat, S., ve Demir, F. B. (2020). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerler Açısından İncelenmesi. *Journal of History School*, (49), 4443-4466.
- Öztürk, T., ve Özkan, Z. S. (2018). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metin ve Görsellerin Değerler Açısından İncelenmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 6(1), 172-204.
- Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects in The Structure And Content of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Seçgin, F., ve Kapan, A. (2020). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Önerilen Edebi Ürünlerin Öğrenme Alanlarında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1480-1498.
- Tabak, S., ve Yaylak, E. (2020). The Place of Root Values in Social Studies Textbook. *International Journal of Eurasian Education & Culture*, 5(8), 1-51.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler Eğitimi: Sosyolojik Yaklaşım* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topkaya, Y. (2011). *Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerlerin Ders Kitaplarına Yansımaya Düzeylerinin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Tural, S. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdad Yayınları.
- Ulusoy, K., ve Arslan, A. (2019). Değerli Bir Kavram Olarak “Değer ve Değerler Eğitimi”. İçinde R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (3. Baskı, ss. 1-16). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy, K., ve Tay, B. (2011). Sosyal Bilgilerde Değer Eğitimi. İçinde R. Turan, A. M. Sünbül, & H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II* (1. Baskı, ss. 59-74). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Genişletilmiş Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Purpose

In the research, it is aimed to determine the status of literary products and visuals in social studies textbooks to reflect the relevant values of the learning areas and in this respect, answers to the following questions were sought:

1. What values are included in the literary products in the 5th grade textbook?
2. What values are included in the values in the 5th grade textbook?
3. What values are included in the literary products in the 6th grade textbook?
4. What values are included in the values in the 6th grade textbook?
5. What values are included in the literary products in the 7th grade textbook?
6. What values are included in the values in the 7th grade textbook?

Methodology

Document analysis, one of the qualitative data methods was used for the research, literary products and visuals in social studies textbooks were analyzed in terms of values education. Qualitative research follows a qualitative process that monitors perceptions and events in its original environment using methods such as "document analysis, observation and interview" where data of qualitative are gathered. In addition, document analysis includes the analysis of written documents related to the phenomenon or facts targeted by the research (Yıldırım & Şimşek, 2013). In this study, the books prepared by the Ministry of National Education for secondary schools were included. These books belonging to 5-6th and 7th social studies courses were accessed from the "TEGM Material" "<http://tegmateriyal.eba.gov.tr/>" page directed by "the basic education material" button from "the quick access" tab on the "<https://www.eba.gov.tr/#/anasayfa>" homepage. In addition, in the research, the literary products and visuals used in the textbooks were analyzed in terms of values education and the data were analyzed. Research data were analyzed in line with the stages of document analysis "access to documents, control of originality, understanding of documents, analysis and use of data" (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Results

In the research conducted through the document review method of qualitative research, literary products and visuals in 5th-6th and 7th grades social studies textbooks have been studied in the context of values education. As a result of the data analysis, it was observed that the number of values associated with literary products in the 5th 6th and 7th grades was found to be mostly in the areas of active citizenship learning. It was determined that the number of values associated with the visuals, was the most involved 5th grades active citizenship in classrooms, 6th grades individuals and society in classrooms, 7th grades culture and heritage in the learning areas. The research result is the most repetitive of sensitivity value in literary products and the value of caring about family unity has occurred to be the least repetitive value. In visuals, it was determined that the scientific value is most repeated; the value of love was found to be the least repeating.

Conclusion and discussion

Looking at the results of the research, it was seen that the values were reflected at different levels in the learning areas without being tied to equality. Was been in the researches, it was stated that the values given in the texts in the textbooks were disproportionately distributed and not spread to the whole, and results were obtained that supports the study (Aktan & Padem, 2013; Mindivanli & Aktaş, 2011). It is stated that the values should be distributed more carefully in the textbooks and the values that are less in the visuals and texts should be given more importance (Karacan, 2018; Öztürk & Özkan, 2018).

As a result of the research, it was seen at the literary products in the textbooks included 18 values in the 5th grades, 17 values in the 6th grades (excluding the value of giving importance to family unity) and 18 values in the 7th grades. As a result of the research, it was seen at the visuals in the textbooks included 16 values in the 5th grades (excluding the value of peace and love), and 18 values in the 6th and 7th grades. When the values related to literary products are examined respectively, it is concluded that there is sensitivity, scientificity, hard work in the 5th grade book, sensitivity, responsibility, scientificity in the 6th grade book and scientificity, responsibility and sensitivity in the 7th grade book. In the study, when the values related to visuals are examined respectively, it is concluded that there is scientificity, sensitivity, hard work in the 5th grade book and scientificity, sensitivity, responsibility in the 6th grade book and scientificity, sensitivity, hard work in the 7th grade book. It was seen that solidarity in 5th grades, sensitivity in 6th grades and freedom in 7th grades were given the most place.